

LA RENAXENSA,

PERIODICH DE LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS

SURT LOS DIAS 1 Y 15 DE CADA MES.

Preus de Suscripció.	Redacció y Administració	Reclams.
Tres mesos. 6 Rals.		Los suscriptors, per ratlla. . 1½ Ral.
Al estranger, tres mesos. . 9 »		Los no suscriptors, per id. . 1 »
Ultramar, tres mesos. . . 12 »	Carrer de Ripoll, n.º 22, segon pis.	Passant de 10 ratllas á preus conven- cionals.
Un número sol. 1 »		

SUMARI.

Medis pera fomentar la riquesa en Catalunya: per P. A.—L'Associació escolar barcelonesa: per Joan Casado Tisóns.—L'estrella de Matx (Poesia): per Jacinto Verdguer.—Lo mort: per Maria Fornier.—Al meu barret (Poesia): per J. P.—L'Arquitectura en nostre segle (Acajament): per I. Reventós.—Epigramas (Poesia): per E. Estorch.—Teatre Catalá: per F. M. y F.—Tres variants d'una tradició: per Joaquim Bolet y Sisó.—Correspondencia: per X.—Historietas morals: per Joaquim Riera y Bertran.—Las Flores de la nit: per Adalbert de Cervera.—Consistori dels Jochs Florals de Barcelona.—Novas.—Reclams.

FOMENT DE LA RIQUESA

A CATALUNYA.

No se si algú conceptuarà un poch atrevida la idea que de molt temps bull en nostre magi y que en pocas paraulas manifestarem á nostres lectors en la esperansa de que si fos acceptada per las corporacions provincials, donaria grans resultats á nostre pais.

Algunes societats particulars comprenent, sens dubte, que lo conexement del sol pot donar inmens desarrollo á la agricultura, han obert públics certámens oferint premis als qui sabessen millor descriure y presentar millor y mes detalladament la estructura y condicions d'una determinada encontrada. Tal ha fet la societat Económica Barcelonesa á qui deu per go etern reconexement tota persona que en alguna cosa estime la prosperitat de Catalunya. Resposta digne han tingut los certámens que esta y altres societats han celebrat rebent infinitas memorias aspirants als oferts premis; mes moltes vegadas s'han estrellat aquestas en la inmensa dificultat que ha tingut cada hu de per sí de presentar ben fixada la part práctica.

Per obviar aquest inconvenient, no se fa necessari res mes que passe plassa de estudi permanent la aspiració per exas societats manifestada. Desitjariam que interí no puga esser un govern catalá sin al menos las diputacions de provincia las que procuren nostre benestar establint, com á sucursal de la Escola Industrial, un estudi práctic y ab tots los recursos pera atendre á las mil necessitats que tota empresa, y majorment aquesta sentiria. Las sentiria, sí, pero necessitats productivas no deuen aterrar á ningú ans han de esser un íman que atragui la atenció de tota persona amant del progrés.

Se 'ns dirá que mes que confiarho á la iniciativa oficial, deu dexarse á la activitat individual ja que l'individu es qui en tot cas treuria lo profit dels estudis que se fassan. Aquesta observació, tentadora á primera vista, á mes de la falsetat que un detingut estudi troba en ella, no tindrà lloch creyem en aquell cas hont á la iniciativa particular li sia completament vedat entrar en certs estudis. Y en aquest cas los que professen tal teoria no podrian menos que caurer en ridicol sostenintla, ja que preferirian restas ignorat lo que pot ser bona font de riquesa. Altres n'hi ha de estudis que encar que al alcans de molts, no obstant, confiats á la seva iniciativa, dormen llarch ó etern son ab notable detriment del treball y del comer, tot tan sensible com pujan trobar alguns la protecció indirecta que als industrials y propietaris puga donar la institució de la escola práctica de que som nosaltres aferrats defensors.

Establint y fomentant exos estudis, milloraria molt la carrera de enginyers, fentlos conexedors práctichs de industrias que are no poden possehir be, atesa la poca varietat de las avuy desarrolladas lo que ha de portar, y permetesens la expressió del presentiment, inmensas calamitats á Catalunya.

Posada patent sa utilitat, ve are enunciar alguns dels varis medis que hi ha pera portar á cap la idea.

La creació d'un claustre compost de personas de variats y profundos conexements y d'un personal bastant numerós pera seguir á aquest en las expedicions científicas que en pes ó per sos individuos se fessen, fora la base fonamental. D'eix modo se podrian estudiar perfectament las concas, determinar consequentment los productes agrícolas que millor en ellas poguessen conresarshi, desentranyar de la terra totas las riquesas minerals, esposar las industrias que per las qualitats topográficas de població, de producció, etc., poguessen en ellas explotarse; en una paraula dar á conexas al capital y á la activitat individual tots los recursos que pera sa prosperitat entranya la terra. Bo y faria si d'eix modo no logressem sens anar á altre pais tenir la América á casa nostra.

La publicació d'una revista donant compte dels treballs practicats, seria també de utilitat primera. La revista lograria popularisarlos ja que seria lligi-

da ab afany per los propietaris rurals, pels fabricants, per totes aquelles personas, y aquí n'hi han moltes, que desitjan utilitzar sos diners y sa suor en fomentar tota mena de riquesas. Seria prompte per ellas un mestre quals lliçons seguirian ab gust perquè 'ls seria garantia la respectabilitat de la corporació directora.

Altre cosa essencial y que ajudaria á son sosteniment seria que ab una retribució rasonada evacúes totes las consultes que li dirigissen. No dexarian estas de donar molts bon rendiments, puix moltes personas que tenen abandonats certs projectes, per no anar á raure á mans de personas no del tot peritas, acudirian de dintre Catalunya y de fora ella com acudexen á un bon metje malalts de terras molt llunyanas.

Los ingressos aquets, junt ab los que tindria lo establiment dels que, com agregats al claustre, volguessen entrar á la matrícula que al efecte podria obrirse seria un gran alivio als dispendis que pera son sosteniment las diputacions tindrian de fer.

Moltes d'ellas sostenen en Roma los estudis d'artistas que posteriorment son la gloria del pais que 'ls veu naxer. ¿Perqué la protecció que tan justa y generosament se dispensa á las arts no s'ha de fer estensiva á la industria y á sa mare la ciencia? Perqué esta diferencia manifesta entre venars igualment rublerts de prosperitat y gloria?

Ja que l'Estat ha escupit lo rostre á la estatua de la Industria, realseula vosaltres, serviuli de pare y mare are que aquell s'es deslligat infamement dels vinculs que ab ella l'unian y si en bona germanó sabeu unir-se diputacions catalanas, á mes del agra-himent particular dels industrials, tindreu prompte lo de tots los vostres administrats que ben tost tocarán de vostre acort tota mena de resultats práctichs.

P. A.

LA ASSOCIACIÓ ESCOLAR BARCELONESA.

Baix est títol, se 'ns ha demanat l'inserció de las següents ratllas:

Temps feya qu'entre la classe escolar de Barcelona's dexava sentir la necessitat de crear un centre hont los amants de la Ciencia poguessen reunir-se pera il·lustrarse mutuament y fer respectar los drets que 'ls assistexen essen establerta la llibertat d'ensenyansa.

Despres de llarchs esforços portats á cap per los escolars iniciadors, s'ha pogut conseguir lo tindre un local propi hont cada hù poder desenrotllar son talent y apendre] ensemps á ferse homes profitosos pera l'esdevindre de la patria; y no's crega pretenció lo qu'acabo de dir, putx que si suposo qu'aquesta associació promet molt, es perquè ja comensa á trovar ella mateixa los bons resultats de sos treballs; putx que, ab lo poch temps que te de vida, ja cada facultat ha discutit los temas que havia presentat, y tant animada es estada la discussió dels dits temas, qu'ha sigut la causa de la presentació de molts altres.

Dintre la Associació hi han per ara ja establertes las seccions de Filosofia y Lletres, Medicina y Dret, y ho estarán també dins curt temps las de Farmacia y Ciencias.

No s'han descuidat tampoch los escolars de crear una secció pera 'l conreu de nostra literatura essent nomenada *Secció Catalana*, y haventsehi ja discutit quelcuns temas molt importants pera la nostra llengua, com qu'entre ells ho ha sigut lo presentat per l'escolar Tort que deya: «¿Es llengua ó dialecte la parla catalana? breu ressenya de son origen, historia y principals escriptors» tema per cert molt ben desenrotllat y que ha reportat molts elogis á mon ben-volgut amich.

Ab lo poch temps que conta nostra Associació des-de fundada. te ja un nombre bastant considerable d'associats, regnant entre tots la mes completa germanó.

Devem agrahir molt al jove Dr. Crous, molt recomenat en la humanitaria carrera que profesa per son preclar talent, las lliçons que diariament dona de la difícil assignatura de Patologia Médica als associats y en lo local de la Associació. Està també ara treballant una comissió, nomenada al objecte, pera que alguns doctors y llicenciats hi dongan lliçons de diferents assignaturas als associats que vullan aprofitar l'estiuada pera 'ls eczàmens de Septiembre.

Además hi ha en lo local un bon saló de lectura ab sa corresponent Biblioteca, encara que aquesta un poch faltada de volúms; putx, com manan los Estatuts de la Associació, deu esser provehida per la colaboració dels associats.

No vull esser mes llarch, y sols me resta dir que desitjo moltes felicitats als escolars iniciadors de tal idea, als que, no ha guiat per dar aquest pas altre estimul que 'l molt amor que professan á la classe escolar barcelonesa.

JOAN CASADÓ Y TISANS.

L'ESTRELLA DE MATX.

AL AYRE DEL JESUS REDENTOR UN XICH MES ALEGRE.

Anima pura—que al cel camina
per exos aspres—camins d'espinas,
si no 't vols perdre—prenla per guia;
mira l'Estrella—corre á Maria.

Si't veus temptada—si ets perseguida,
ella ab son manto—t'abrigaria,
malalta ó pobre—si el mon t'oblida,
mira l'Estrella—corre á Maria.

Jove, que cercas—flors entre espinas,
mira á la Gloria—quina altre 'n brilla,
sol de la terra,—del cel delicia.
Mira l'Estrella—corre á Maria.

Si es mort amarga—l'hermosa vida
sense amoretas—per endolsirla,
del matx la Reyna—ja á amor convida,
mira l'Estrella corre á Maria.

Si á Deu cercavas—pecador, vina,
lo te 'n sa falda—que 'l bras li lliga
si 'n vols besadas,—si 'n vols caricias,
mira l'Estrella—corre á Maria.

Tota amorosa—sembla que 't diga:
«Si 't falta mare,—mare 't seria,
vina á mos brassos—vina al cel, vina,»
mira l' Estrella—corre á Maria.

Pagés que llauras,—si vols cullita,
si pa dels angels—en ta agonia,
matins y vespres,—en mort y vida,
mira l' Estrella—corre á Maria.

Espanya, Espanya—del mon regina,
álsat! no dormis—en tas rubinas,
al sol de Gloria—bella Alba 't crida.
mira l' Estrella—corre á Maria.

Mon que rodolas—cap al abisme,
d'ensá que negra—serpent t' hi lliga
¿vols que la xafe—qui l' ha ferida?
mira l' Estrella—corre á Maria.

JASCINTO VERDAGUER.

LO MORT.

BALADA FANTÀSTICA.

Era vora mitja nit y no 's veyia brillejar ni una estrellita. Darrera l' atapahit nuvolam y molt llunyanes s'ohian les tronades acostantse bramulant y empenyentse. Quan redolaren pel serrat, les pinedes s'estremiren. Lo llamp ratllava 'l negre sostre com si les parets del infern se fossen escardades.

La mateixa tronada feya trontollar dos antichs castells, lo del plà y 'l de la montanya. Del de la serra n'exia un cavaller. Si 'ls guaytes l'han vist exir, massa saben que llenga que del senyor parle no ho fa dos cops.

Lo cavaller, devalla que devalla, ja avall les torrenteres, ja escorreguentse per los xaragalls, passant entre pinedes y alsinars com si la nit trobés poch fosca, l'cap com enfonsat en les espatlles y girant al entorn la vista espahordida, arriba á la planura y 's queda arracerat en una margenada.

Lo senyor del castell del plà havia exit á la vetlla pera amagar en una cabana son secret amor ab una homil donzella. Quan al castell tornava era vora mitja nit. Poch á poch caminava y cabilós.

—Qui hi ha aquí?—cridá al veure una sombra que se li acostava.

L'ascondut caballer, tirantseli á sobre com bestia famada, ab sinistra veu li digné:

—Ja no t'escapas. A la fi ets meu!

Y no bé acabá d'axis parlar, que brillejá una eyna á la llampada, y ab l'espatech del trò's confonia un gemech d'agonia.

Dessobre 'l marge hi havia una vinya. No tardá gayre la terra remoguda á cobrir un cos encara palpitant.

Y passaren dias.

Lo cavaller sortia á la nital finestral, y mirava allá baix, á la planura; y quan á la apagada claror dels

estels sa vista 's topava ab la pampulosa vinya, soureya salvatgement y gosava recordant sa venjansa.

—Allí, allí jau!—cridava, signant lo lloch hont soterrá 'l senyor del castell del plà.

Y passaren mes dias.

Y ja 'l recort de sa venjansa no l'assaboria ab tant de pler. Son cervell comensava á ennuvolarse, y alló mateix qu'avans dexondia en sos llavis una riallada feréstega, ara passant per son front, li arruga; li arruga tant, que son front apar la tomba de sos pensaments.

La nit escura embolca en tenebres mont y plana.

Lo cavaller ix al finestral, y aguayta y no veu res. Sols, lluny, lluny, veu com un joch de llums. Per l'indret hont se bellugan, bé endevina 'l cavaller ço que volen dir.

Esferehit los mira, y 'ls fochs follets sens may parar s'apagan y s'encenen, y corran d'un indret al altre; y ell, com clavat al finestral, esbarat, ho contempla.

De sopte 's gira la ventada. Lo penell del campanar xisca, y les groxudes alsines se balandrejan ab estranys gemechs. Los fochs follets corran ab mes forsa. La ventada 'ls empeny, y des la vinya hont nexen los rebot á la cara del mal cavaller que 'ls sent que en sos ulls lo creman.

Espahordit, s'acluca, tanca 'l finestral; mes no li val tancar-lo: lo vent bat les portes y 'ls fochs follets se fican per les escletxes.

Prou fa barrar, prou les escletxes tapa, prou s'amaga tremolós; mes res hi val: se fican dins la cambra aquells llumets malehits que tot ho traspasan y ferintlo 'l cegan.

Y 'l penell del campanar, com xiscava!

La tardor es vinguda.

En la vinya no hi resta ja ni un pámpol.

Lo celler del castell s'es umplenat de ví, que bona cullita enguany n'ha dada.

Lo cavaller es dins sa cambra; en daurades copes la cullita assaboreix, y bé li plaurá y haurá estada bona, quan mes d'un cop les buyda.

Ni son ubriacament esmenta ni la cremor de ses galtes. Son cap s'entenebra, y sols estranyes visions davant seu passen, y gemechs llunyans li apar que retentexen en ses orelles.

Tot d'una, s'axeca; guayta esparverat lo fons d'una copa que en les mans tenia, y la llansa febrosech. Lo ví que pél s'esparrama deix anar una fumera verda, y entre'l fum va axecantse una figura groga, per ulls dues teyeres.

L'embriach se palpa la cintura, mes no hi te la daga; y 'l ressucitat va escarnintlo ab estrident riallassa.

Quan la nit negreja, ix lo cavaller del castell ab planta ferma, y resolt avansa dret al plà.

—No mes m'atormentará. Demá baxarán los torrents ab lo ví de mon celler; y pera que mes no s'en culle, jo mateix arrabassaré la cepada.

Axis deya mentres devallava, y ab llargues passes seguia endavant.

Arriva al terme de son camí, y sens descansar comensa á arrancar ceps y mes ceps qu' ab sas arrels fan seguir los terrossos. Y trevallant sense parar, putx ab una nit volia acabar la feyna.

De sopte, va per arrancarne un y no li vol seguir.

Ab tota la forsa de sos brassos dona estrebada y 'l cep segueix. Tant bon punt les arrels fóra, cau lo cavaller dant un xiscle agut.

A les arrels hi tenia agafades les mans lo defunt senyor del castell del plá, qu' á la estrebada del cavaller s' axecá dret.

L' endemá trovaren los patjes un cadavre voltat d' ossos trossejats.

Alabat sia Deu.

MARIA FORNER.

Gelida, Abril de 1872.

AL MEU BARRET.

¡Oh barret lo meu barret!
Oh veterano esforços!
De calor, vent, plujas, fret,
Quantas campanyas has fet!
Y tu encara tant trempat.

Ton aspecte es ja l' dels vells
Mes per'xó no es just que morias.
Que vingan barrets novells
A veure si n' hi ha cap d' ells
Que conte tantas historias.

Quan ab valor te 'n emportas
Mes de tres anys de serví,
Y encara no 't vols morí.....
Tú ets de aquelles pells tan fortes
Que may poden tenir fi.

Per tot allí hont he sigut
Sempre m' has acompanyat
Justa es donchs ma gratitut,
Si dels companys que he tingut
Lo mes fidel has estat.

Mon jaqué, mos pantalons
M' han deixat algun espay
Durant certas estacions;
Ells han tingut vacances
Mes tu no n' has tingut may.

Bé es vritat que arribá un día
Que las folras ja cansadas
No tenint ta valentia
Deixaren ta companyia
Y caigueren desmayadas.

Mes d' aixó cap greu me sap
Igualment lo meu front colras
Degueres dir: — fora drap
Que per abrigá bé un cap,
No 's necessitan las folras.

Y tingueres rahó sobrada
De no voler tal hechuras.
Quants cops la folra esqueixada
Surtint fora descarada
Comprometé ta figura.

La folra era blanca y blava
Molt boniqueta, aixó sí.
Mes un no res la espantava
Y encara no saludaba
Que ja volia fuíj.

Ara vas millor tot sol;
Com que tens tanta experiencia,
Si ma urbanitat ho vol,
Saludas á qualsevol
Sens cometre una imprudencia.

May per res t' han espantat:
Y fora en vá que 'u probessen,
Quan ja algun cop t' han cridat
«Parolero!» y t' has quedat
Tan fresch com si res diguessen.

Mes que insulti ta vellesa
Lo barret nou d' un mosquit,
Desprécias sa llaujeresa
Com desprécia un gos de presa
Al cadellot denarít.

Y ets sufert, pobre barret!
Vell com ets, no estant per bullas
Quants cops lo meu germanet
T' ha fet servir de juguet
Y has de jugá en que no vullas.

¿Quants cops lo vent t' ha arrastrat?
Quants cops estant com te toca
Sobre un siti ben posat
L' anca d' un atolondrat
T' ha xafat com una coca.

Y á pesar de tant afront
Tú passient, plé de virtut
La má una carícia t' don
Y ja llis, tornas al front
Com que res hagués sigut.

Oh prenda amiga, suferta,
Ta presencia, sentiments
Tendres en mon cor desperta,
¡Fa tres anys que ets la cuberta
De tots los meus pensaments!

Jo 't guardaré en recompensa
Dels serveys que m' has prestat
Y ara que ets vell, sens defensa,
No 't llessaré no, com llensa
L' amo cruel al vell criat.

Jo 't tindré en ma companyia
Y si arribo á ser vellet
Potser pensí mes de un día
Ay! tot just vint anys tenia
Quant portaba aquet barret!

J. P. y F.

L' ARQUITECTURA EN NOSTRE SEGLE.

(Acabament.)

No son pas aquestos sols los motius originadors del estat actual de l' arquitectura, mes essent los principals y bastant per si sols, com se veu ab lo exposat, per privarla d' anar per via directa ajuntadas com van á ella totes sas conseqüencias, podriam fins á cert punt dispensarnos d' indicarne cap mes altre; empero, no volem deixar de parlar d' un que molt

hi contribueix, mes que en la seva essencia, considerarse puga com á consecuencia del que darrerament havem espressat y que com pertany y radica de fonament en lo nostre mateix segle, 'ns apar deber ferne especial menció y es aquest la mal' entesa manera com avuy en dia se fa l' estudi del passat.

De la mateixa manera que las generacions here-dan los avensos y civilizació de totas las anteriors y 'n trauhen de l' historia exemples, que per son profit s' en prevalen en lo curs progressiu de las edats; tambe los artistas son los naturals hereus de las obras d' art escampadas per la terra, fruyt d' anteriors generacions y d' ellas n' han de traure exemples, y d' ellas s' han de prevaldre pera seguir en la via del ennaltiment del art. Mes es força en l' estudi de l' historia de l' art, un mirament constant pera no capgirar lo resultat que 's preté ab ell y que s' en pot traure; y dihem açó, perque com havem indicat mes endavant, al comensament d' aquest article, los artistas van en busca de sos desitjos y per uns mateixos en diferents istils y alguns tant desenrahoatament que en compte d' anarhi á veure la rahó filosofica de cadascuna de las cosas, buscan las proporcions, lo contorn, lo relleu, la forma d' ellas, y aço es desnaturalisar l' idea d' aquest estudi, puig lo que verdaderament se deu anar á veure'hi es lo perque de las cosas que feyen y may de cap de las maneras lo com ho feyan. D' aquesta desnaturalizació n' ha esdevingut lo veurers empleats, sino en totas, en la major part de las nostres obras details y motius de dret pertenyents als istils Bizanti, Grech ó altres que si en ells hi esqueyan de bona manera per esser empleats ab raho y fonement de causa, en las obras d' avuy sense aquest fonement y mancats de raho d' esser hi estan fora de puesto, donant lloch ab açó, á lo desenrahoat; y no 's açó sols lo que 'n prové, puig que mal avesats los artistas á no pensar, y á trobarho fet, deixan oblidats motius que bonas bellesas ab inspiració en traurian, ja per la part de decoració, ja per la exornació tambe. Ab l' estudi del passat repetim se deu anarhi á cercar la rahó estètica, lo fonement, la causa de las cosas, no las formas, puig que ab lo primer s' alcanza un avens, mentres que de l' altre modo sols un retroces s' hi troba. Pot esser que açó siga com havem ja dit, una consecuencia de lo que havem esposat mes endavant respecte los estudis obligats de las obras del arquitecte Vinyolas, mes si direm que 's una causa poderosa per traure bona part del lluhiment de l' arquitectura y que molt hi guanyará aquesta quant d' ella ne vinga esmena.

Ressenysats ja donchs aquestos motius pels quals se veu l' arquitectura mes pobre de brill que las demes formas de representació de l' art, de dret á dret havem are d' anar á probar la dita que de bon comensament havem estampat, de que l' arquitectura tenia una vida propia y que á no duptar los mateixos motius indicats fan que no 's presenti y anuncie ab tota claretat ab son particular caràcter.

La vida propia la té nostre arquitectura y 's demostra tant en lo sen fondo com en sa forma; puig que si en lo fondo hi ha una difusa lluyta entre 'ls principis Classich y Romantich, que regexen aquesta forma d' expressió, basat lo primer ab lo caràcter de

certas y novas construccions propias de l' época y alentant lo segon per l' esperit que 'n general domina en totas las obras; tambe en la forma s' opera una trevallosa y gran transformació, originada per l' us de cert material, que essent avans solzament destinat á una part secundaria, avuy en dia ha pres un notable increment y es una de las parts principals, avalorada en mes la seva importancia per lo que 'n porte de profitós ab l' ajuda dels invents científichs.

Si després de segles rebifa ó torna á originarse esta difusa lluyta entre dos dels principis que han regit á l' arquitectura, indubtablement lo resultat final que ab ella s' alcansi de dret pertany á l' época en que s' opera y tant mes, efectuantse per lo caràcter de certas construccions propias del segle; y aço 'ns mostra una vida propia puig que eucare que no 's pretenga suposar lo triunfo d' un ó altre y molt menys lo del classich sobre 'l Romantich, que havem dit dominant sobre la generalitat de las construccions la seva influencia se farà sentir y ja comensa, puig que tothom te á la vista l' estudi que s' ha fet dels istils classichs y l' immediata aplicació que de sas teorias n' han donat y á tant han arribat, que fins s' ha fet gala com en los temps mes propis y naturals d' aquestos istils, de construccions efectuadas per la simple observancia de las lleys de la naturalesa y aço sense contarhi encara, lo nom que ha pres ja en son desarrollo, puig que algú hi ha pretengut veure y per cert apl-gant bon número de partidaris, l' origen d' un semi-istil nou que l' anomenan neo-grech. No es que pretengam fixarnos en lo que respecte aço haberhi puga; solzament relatant lo que hi ha, ne volem traure com á conclusió que no manca la vida en l' arquitectura ahont s' operi aquesta semi-lluyta de principis y que 'n son desarrollo veyem que s' arribará, á que segons lo caràcter y particular us de cad' obra ó monument, se regiran aquestos, sense móures del istil de l' época, per diferent principi estètic lo que es segons nostre entendre un notable progres en l' Arquitectura, ja que fins avuy, segons lo poble, l' época y son istil com á lley obligada sos monuments obehian á un determinat principi sense pendre ni tenirhi cap importancia l' objecte á que estaban destinats. Açó ha començat en nostre segle, te son desarrollo en lo mateix y tothom pot observarho, puig que fins los que atrassen als artistas á que s' inspiren en diferents istils passats inconscientment hu apoyan perque cabalment los portan á los regits per diferents principis; ab lo que deixem probada la vida que 'n lo fondo te l' Arquitectura en nostre segle.

Respecte de la forma, havem indicat ja la transformació que en ella 's operava per l' us de cert material y sense entrar ab mes details que pesat farian aquest article, ab açó sols ne tindrem prou pera apoyar la nostre idea. L' importancia que 'ls materials de construcció tenen en una obra pera caracterizarla, es molta, puig que de ells n' havem de traure la major part de las condicions; ja sia per sa naturalesa, ja per sa combinació ó be per sa estructura, l' efecte arquitectonich en molta part d' ells depen; y aixis com segons sas carns y son color 'ns afigurem á un home, tambe segons los materials usats 'ns fa l' efecte l' edifici. Aixis es que ab la preponderancia

d' aquest material, lo ferro, qual preponderancia es filla de l' època, s' ha donat un caràcter tan especial, tan particular á nostres obras, que fins podriam dir que aço tan sols las assenyala. No 's crega ab aço que volguem dar 'n aquest material un predomini absolut, de cap de las maneres; puig que si be es vritat que 'n certas obras hi escau com á propi, en altres l' hi manca rahó d' esser; puig que son us en monuments que 'ns haguessin de donar idea de perpetuitat ó de fortaleza, fora falla de rahó artística, per quan de cap modo pot acusarho; mes repetim que en altres es lo propi y l's caracterisa y com l' arquitectura en totas épocas s' ha prevalgut y aprofitat, de tots quants invents l' hi ha procurat la ciencia, seguint en la nostre aquesta costum y quasi obligació, sense donarsen compte hi tot, ensenyaria als veniders aquesta particularitat del caràcter de sa forma.

Ara bé, fent las consideracions que d' aquesta vida propia y particular caracterisació ne dimanen 'ns trobem que l' arquitectura d' avuy gira y viu tota y en cada una de sas parts dintre d' una atmósfera de transacció, tant en son fondo, com en sa forma, que s' lo que ja desde bon comensament havem expresat; puig en son fondo hi veyem transacció d' un per l' altre dels principis esteticchs y en sa forma transacció de sos elements constitutius; y ¿respon aquesta general transacció á l' esperit de la nostre època? No hi ha mes que repassar lo caràcter, las necessitats y las aspiracions del segle pera quedarne convenent; caràcter individual y propi, sense semblansa ab cap dels passats, fent gala de despreocupació y fermat á preocupacions pobrissimas com la moda, presentantse ab los distints aspecte de noy, de home fet y de vell, ja ab tendencia á esmentar y gloriari tot lo que del passat ne vinga y ja ab l' afany inmensurable de lo nou y del pervindre; necessitats que s' adapten á tot y que de la mateixa manera desitja son compliment per un complert, que 's passa d' e las ó las troba complertas de qualsevulga modo; aspiracions colossals no possible d' enclóurelas á una forma, per sa oposada tendencia y sa infinita divisió; lo segle per estos son caràcter, necessitats y aspiracions, es de lluyta y de lluyta en tot; de lo ferm, ab lo fèble; de lo gran, ab lo mesquí; de l' idea, ab la cosa; de l' esperit, ab la materia y lluyta es de continuadas trebas é intermitentas avinensas, significant una grandíssima transacció d' una època á una altre època y l' arquitectura com la d' avuy que com havem dit gira y viu en una admósfera de transacció, correspon, expressa ab tota vritat l' esperit del segle. Y no podia deixar d' esser aixís; totas las generacions han reflectit la seva vida, de mes á mes que 'n l' historia, en sos monuments; allí hi han expressat sas grandesas ó sas desgracias; allí hi han fixat las sevas creencias, sas costums, la seva civilizació, tot y al plegat lo seu modo d' esser; y avuy no podia mancar, l' arquitectura debia reflectir lo segle també.

Deixem donchs que s' diga que l' arquitectura resta avuy morta, que com havem dit ella viu y ab vida propia; no vulgam que sia com algú suposa l' es-

pressió d' ella, estas construccions raquíticas que encar que avuy abundosament s' aixequin, son patrimoni de totas las edats, resultat de la mesquinesa del calcul treballan sobre 'l compliment de las necessitats del home; no vulgam que sia tampoch esta expressió, la rastrea y misera copia d' obras d' altres generacions, que tot aço deixa de viure dintre de l' esfera de l' art; cercamla sempre dintre de la transacció per que passa que allí es ahont te la sava de sa existencia y si es vritat que l' hi manca lo brill esplendorós d' altres edats, pensem ab los motlus que 'n aço s' oposen y pensem també, que tot pot esser, si per reflectir ab tota vritat lo nostre segle era ja forsat que l' hi manqués.

I. REVENTÓS.

EPIGRAMAS.

Volia se' actor en Roca
y axò qu' era tartamut,
de modo qu' obrir la boca
era igual que fe' un embut.
Veientlo tant testarut,
y no gosant dirli no,
resolgué lo directó'
darli de mut un papé',
pensant: «com no ha de dir re
potser s' esplique milló'!»

Era molt cobart en Pí
y haventse de desafiá',
per consell del seu padrí,
en una tarberna entrá
per beure un porró de ví.
Un cop se l' hagué acabat,
son padrí, qu' era vivatxo,
li va dir ab gravetat:
«vejam si estant mitx borratxo
tindrás mes serenitat.»

Un drama que s' estrenava
era terrible ex grau tal,
qu' aquell qu' en escena entrava
si del veneno 's lliurava
no 's lliurava del punyal.
Y no estant l' autor cansat
d' uns quadros tant llastimers,
per fi incendiá la ciutat;
llavors lo públich cremat
xiulant va cridar bombers.

Un ximplet qu' obria'ls llabís
pera alabar-se no mes,
se creya re-brer agravis
quan la gent li deya: «ls savis
may se pensan saber res.»
D' axò va fersen cabal,
y després per darse to
esclamava molt formal:
«senyors, soch un animal.»
Y ningú li deya no.

Tant á un poeta li agradava
lo que de vell feya olor,
que las paraulas usava
mes antigas que trovava,
com mes estranyas millor.
Y si acás un descarat
se reya de son afany,
esclamava de mal grat:
«¡ Si troba algun mot estrany,
respèctilo per la edat! »

E. ESTORCH.

TEATRE CATALÀ.

L' Angel de la guarda, comedia en tres actes y en vers, original de D. Frederich Soler (Serafi Pitarra.)

Una nova comedia del mes popular de nostres autors dramàtics, en Frederich Soler, es la que 'ns mou avuy á pendre la ploma, y la que atrau al Teatre Català lo nombrós públich que l'amplena des que's posà en escena per primera vegada.

Bò es lo fons de l'obra, putx no es altre l'objecte del autor que 'l de ridiculisar un dels molts erros de nostra societat; com es lo de certa gent al confiar á persones estranyes los secrets mes íntims de la familia, dexant á la mà del que com á protector amich prenen lo resoldre tots los problemas casulans, y acceptant casi sempre per *Angel de la guarda* de son honor á aquells á qui l'honra pot esser menys confiada.

Axis en Jaume, home de pessetes qu' ha guanyat son capital fent de forner, casat ab na Clara, dona de bons sentiments y seny ben clar, estant convenut de sa pobresa de talent y desconexent per complert les virtuts y bona disposició de sa muller; s' entrega ab cos y ànima á son antich company, D. Sever, dexant á son arbitre fins les qüestions de mes fácil resolució, á fins no ferse res en la casa ni en la familia qu'avans no se li haja consultat y complintse en tot y per tot son absolutut determini.

Elodia, filla d' en Jaume, noya d' uns quinze anys, de geni viu y molt axeribida, s'es enamorada del vergonyós Casimiro, jove apocat y temerós en eccés de mal obrar ab ses mes insignificants accions. La neboda d' en Jaume, Ramona, casada secretament ab lo romàntich y eczageratiu Enrich, no ofereix gran importancia. Lo capitá de caballería y lo gazetiller d' un diari, ja per no esser necessaris al argument de la comedia, ja per les poques escenes que hi tenen, no ofereixen cap interés.

Al primer cop d' ull, se veu ja clarament la nosa que hi fa en l'argument l'incident qu' ocasiona les repetides visites dels dos personatjes darrerament citats. La costum del autor del *Angel de la guarda* de barrejar en sos arguments lo misteriós, á fi de donar mes interés á l'obra, l'ha seguida 'l senyor Soler en sa darrera, si bé no ab tanta trama com en ses altres produccions dramàtiques; mes sempre li es en perjuy de sa comedia un incident que, de no esserhi, quedant alleugerat l'argument, ne resortia l'obra avalorada y mes de relleu son mérit literari.

Com á tipos, figuran en primer lloch los de D. Sever, Jaume y Clara perfectament pintats y mellor sostinguts. La *sciencia* del primer qui 's pensa endevinarho tot, no endevinant res; sa ferma convicció del amor de Clara qui per desfressar la repugnancia que per ell sent, mes procura compláurel y servirlo; 'l fan caure en ridícul sens ell adonársen, donant motiu á escenes còmiques de primer ordre, com la que te al segon acte ab Clara, la del final del mateix acte, y la de l' acabament de la comedia sobre totes quan se despedeix ab la convicció d' haverho tot ben arreglat ab ses cartes, y segur de que la *pobreta* Clara *ofegará sa passió*. En esta escena ha estat lo senyor Soler á gran altura, poguentse ben posar aquexa al costat de les que mes magistralment han sigut escrites.

Lo tipo de Jaume, home senzill, pot ben acompanyarse ab lo de Sever. Les escenes á que sa passió per est últim dona lloch entre ell y Clara son ben escrites, y en lo primer acte ab ses contínues converses en que parla de son amich, prepara perfectament sa entrada; al arribar á est punt, no pot menys, lo públich, de aplaudir calorosament. Lo d' Enrich, tal volta un xich caricaturesch, está ben escrit, sobretot en les escenes que te ab Ramona en lo primer y segon actes. Los de Elodia y Casimiro, si bé no de tanta importancia com los primers, son ben dibuxats y ab molta naturalitat.

A pesar de lo ben tramat del argument, sempre ben sostingut fins al acabar, es indubtable que 'l gran mérit de l' *Angel de la guarda* está en los incidents còmichs, tots de bona lley y naturals, que estan escampats per la comedia ab tanta profusió que ni bé un te temps d' haverse retornat de la agradable impressió de l' un que ja un altre 'l sorpren, mantenint durant la representació una mitjarialla en la boca dels espectadors, mitjarialla que 's converteix de tant en tant en espansiu esclat. ¿ Qui no ho faria, al veure aparexe per primera vegada al jove Casimiro al final del primer acte, y á la entrada que te ell mateix al segon, y en totes les escenes que te ab Elodia? »

Per fi, son tantes les belleses que conté l' *Angel de la guarda*, que no dubtem en posar esta última comedia del senyor Soler entre les mellors, si no es la mellor, de les produccions que d' est autor hem vist en nostra escena. Y axis deu haberho comprés lo públich y la premsa en general, quan lo primer ab sos picaments de mans y ab sos merescuts elogis la segona, donan al autor dramàtich la paga que 's mereix son darrer treball.

Y ja aquí, just es que donem nostre parer respecte á l' eczecució de la obra. La senyora Soler estigué tant bé com sempre; la senyoreta Pi, justa en son paper; y la senyoreta Cazorro, á qui tothom recordava en lo paper de la *Bala de vidre*, ho desempenyá ab tota naturalitat. Los senyors Fontova y Soler saberen interpretar los papers respectius y no pogueren estar mellor; lo senyor Fuentes nos presentá lo veritable tipo que li correspongué, ab tota eczactitut; lo senyor Clucellas feu ab justesa lo paper de Enrich, que 'ns presentá mellor y no tant eczagerat des la segona representació. Los senyors Llimona y Pinós, en

llur escàs paper, ajudaren al bon conjunt que li capigué al desempeny de l' *Angel de la guarda*, dirigit per lo primer actor senyor Fontova.

F. M. y F.

TRES VARIANTS D'UNA TRADICIÓ.

Poch temps ha l' *Ilustracion de Madrid* portava 'l dibux de la *Pedra del diable* que 's troba prop de Sta. Pau, junt al antic camí de Girona a Olot, ab qual motiu hi llegírem la següent tradició de la terra referenta a dita pedra.

«Una jove y bella pastora dels voltants de Girona, va oferir al diable la sua ànima si, sana y salva de tot perill, avans de la mitja nit a l' altre costat del Ter la passava, dextantla allí ahont era son aymador: admesa pel diable la proposta, emprengué aquest, sens perdre moment, la fàbrica del pont que eczistex encara avuy en dia, servintse de grandíssimas pedras qu' anava a buscar y portava no menys que del cim dels Pirineus; però, al arribar carregat ab la darrera al lloch ahont es la pedra, tocaren las dotze, y ab tant gran remor que semblá conmourre la terra, la dexá caure y quedá plantada allí.»

Inmediatament notàrem esser esta tradició la matexa que 's conta d' una altra pedra qu' hi ha prop de St. Hilari, consemblant a la de Sta. Pau y recort, com aquesta, d' épocas primitives, qual tradició ab alguna variant y més rica en detalls es com següent:

«Una joveneta havia de casarse aquella nit ab un minyó, qu' a l' altra costat del Ter l' esperava; mes, com lo riu vingué molt gros y era impossible pas-sarlo, va prometre al diable la sua ànima si, avans de las dotze de la nit, sana y salva de tot perill la portava al lloch ahont devia esperarla son aymador: lo diable se posá a fer tot seguit un pont de pedra, per qual construcció, volant per l' ayre, anava a carregar grans enderrochs a la montanya de Monserrat, y com mentres portava lo darrer soná la mitja nit al passar per damunt d' allà ahont es la pedra, desaparegué, dextantla caure ab gran terratrémol y allí quedá plantada.»

La conformitat d' aquestas duas tradicions, aplicadas a objectes d' igual naturalesa, cridá fortament nostra atenció, la que cre-qué molt més encara darrera-ment, quan al darnos compte un amich de l' eczistencia d' una nomenada *pedra fita* en lo terme de Vallbanera, de la Vall d' Aro, nos comptá aquesta tradició, igual en lo fons, si bé diferente en la forma a las dos anteriors.

«Una donzella, qual aymant l' esperava per casarshi a l' altra banda del Ter, qu' havia vingut gros y no 's podia atravessar, s'entregá en poder de las bruxas, si a l' altre part del riu la duyan avans de la mitja nit: estas immediatament a constituhir un pont se posaren, ab grandíssimas pedras qu' anavan a cercar molt lluny, y mentres portavan la darrera, lo gall negre cantá; esporuguidas las bruxas s' arran-

caren a fugir, dextant anar la pedra que allí 's plantá en terra.»

Reflexionant sobre aquestas tradicions, notàrem, repetím, qu' ab petitas variants eran totas ellas iguals, sinó la matexa, y vejérem esser també semblant l' objecte a que l' imaginació popular las referex. Com de fet: tant la *pedra del diable* de Sta. Pau, com la *pedra llarga* de St. Hilari es tantost segur que son monuments ciclópichs, técnicament nomenats *menhirs*, qual data se pert en l' obscuritat dels temps anteriors a tota historia; y també deu esserho, per las noticias que 'n tenim, la *pedra fita* de Vallbanera. En quant l' objecte perque foren adressats estos monuments, no es encara ben averigüat: creuen la major part que s' erigian en conmeració d' algun fet notable, ab motiu d' algun enterrament, ó ab altre objecte purament religiós. A l' entorn d' una d' aquestas pedras, y al peu d' un *dólmen*, congrega Chateaubriand l' as-samblea dels galos, avans d' axecarse contra l' opressió de Roma, per' escoltar la veu de la sacerdotisa Velleda.

Tenint present, donchs, la molt llunyana antiguitat d' aquestas pedras y llur objecte polítich ó religiós, no fóra estrany, que 'l misteri que tos temps las ha rodejadas y lo no esplicarse 'l poble perque 'ls homes haurian d' haver anat a posar uns rochs tan inmensos en endrets deshabitats y solitaris, ahont no semblan fer cap servey (puix son bon sentit ha conegut perfectament qu' hi eran posats aposta), fou causa de que busqués en sa col·locació un motiu sobrenatural; y, desfigurant y desconexent la noció de llur objecte, las hi atribuís un origen misteriós, tan propi de sa potent fantasia lo qual, barrejat y confós ab altres tradicions, com la de la fàbrica del Pontmajor, dongués per resultat las tres qu' havem con-tadas.

D' ellas se despren que, coneguent lo poble l' origen artificial y antiguitat d' estas pedras, servant potser algun recort del passat respecte ab qu' eran miradas, pero desconeguent per complert llur servey y objecte ha tractat de esplicarse 'l rodejantlas de fantasiosa y supersticiosa veneració. En tant es axis, que de la matexa pedra llarga de St. Hilari se compta que, havent caigut una volta per l' inclemencia del temps y esdevenintse qu' aquell y 'ls succesius anys se perderen las anyadas, lo poble ho atribuí a la pedra, y, reunits los pagesos dels entorns, determinren adre-sarla y plantarhi sobre una creu: axis ho feren, y comptan també que, de llavors ensá, han tingudas bonas anyadas. La creu hi es encara, venint a esser en algun modo, consagrat a la religió un monument que potser a la Divinitat adressaren alguns dels primitius pobles qu' habitaren nostre país.

JOAQUIM BOTET Y SISÓ

Gerona, Abril de 1872.

CORRESPONDENCIA.

Girona 26 d' Abril de 1872.

Sr. Director de LA RENAXENSA:

Ab gran solemnitat, com era de esperar, tingué lloch en esta la sessió inaugural de l' «Associació literaria de Girona» lo dia 23 prop passat, dia memorable com aniversari de la mort del gran escriptor Miquel de Cervantes, princep dels ingenis espanyols, ensemps que festivitat del gloriós St. Jordi patró de la terra catalana. Consistí la funció en una vetllada literaria en honor del celebrat *Manco de Lepanto*, costejada per varis ayments de las pátrias lletres.

L' espayosa sala del antich Circo gironí, coberta de cortinatges, escuts, cartells alegòrichs, flors, y grupos de banderas, presidida pèl busto de Cervantes, que s' axecava destacantse sobre domàs vermell, y al peu de qual zócol, en ben combinada disposició se veyen una preciosa edició del Don Quixot, una espasa antiga y uns grillets sobre un coxí de vellut ab borlas dauradas, adornada ab profusió de llums, ab la presencia de quasi totas las autoritats y las corporacions oficials y lliterarias de la ciutat y provincia, y plena á seny de numerosa y escullida concurrencia, principalment d' elegantas gironinas, feya un efecte grandíós y sorprenent.

Serian quarts de nou, quant comensá la funció, armonisada ab magnificas tocatas per la banda militar del regiment d' América qu' ab sa galaneria contribuí al major lluhiment de la festa, llegint lo president de la Associació, en Francisco Franquesa, un bonich discurs inaugural al que seguí la lectura d' una ben escrita biografia del immortal creador del Quixot per En Joan Navarro y Ferreres: immediatament vingueren las poesias, algunas d' ellas alusivas á Cervantes y altrás á l' inauguració de la Societat, escrites en llenguas castellana y catalana, degudament alternadas, y totas rebudas com los anteriors discursos, ab entussiasmas aplaudiments. Llegiren en castellá los Srs. Castro Diez, Alcántara (que també doná lectura d' una poesia del Sr. Torres), Obradors, Ametller, Filiberto Diaz, Font, Guitera, Massó, Pujol, Franquesa y Genis y en catalá los Srs. Pellicer, Riera, Botet, Ferrer, Girbal y Vinardell: En Norbest Guiteras feu conexer una tendra y sentida composició francesa de MMe. Marguerite D' Oreaun, que permite sa lectura en obsequi de la festa. Finalisá aquesta ab un ben trobat discurs del conegut escriptor En Joaquim Riera qui recalca principalment sobre lo molt qu' En Cervantes representa considerat com entussiasma dels idiomas y literaturas provincials.

Tots los assistents sortirem satisfets de l' espléndida festa ab que s' ha donat á conexer l' Associació literaria de Girona, desitjosos de qu' esta cresca y prospere, pera poder donar altrás funcions consemblants, qual feita tant temps feya se dexava sentir en aquesta ciutat y felicitantla coralment per l' éxit de

la vetllada y per la felís idea que tingué d' inaugurar-se en diada tan oportuna.

Per altra part, nos consta que per lo certámen que mitjansant Deu, celebrarà las vinentas firas, conta ja ab dos premis oferts l' un pèl governador y l' altre per la Diputació provincial y té motius per esperar-ne d' altres: continui per est camí que conseguirá honra y profit.

Duas paraulas per acabar: la companyia catalana qu' actúa en nostre teatre va agradant cada dia mes; llástima que la falta de personal li impidexi posar en escena algunas de las obras que mes sobre surten de nostre renaxament literari.

X.

HISTORIETAS MORALES.

MALAVINENSA.

I.

Las noyetas Assumta y Margaridoya, fillas respectivas de l' amo y del masover jugau á l' era. Quant més jugan més s' aborreixen del joch, perquè menos los diverteix.—¿Cóm es?

Jugan «á la cnyta», com diem per Girona, ó «á fet», com dieu los barcelonins. Se fan á palletas, á cara y creu—ab una pessa de dos que té la mestresseta,—á parells y sanassos, á tot lo que podria equilibrar més la sort, quina de las duas té d' amagar y quina ha d' anar á amagarse.

Inútil tot! La masoverica es sempre la desventurada: sembla que s' haja senyat ab la maneta esquerra ó que l' hajan malmirada. Aytal esclamaría l' observació supersticiosa de la minyona de servey de casa sua.

En Lluch, jayo d' aquells que s' troban á tot poble, y qual seny es la síntesis de tots los senys de la població; oracle de las opinions que 'l comú de la gent no saben concebir y ningú expressar ab la catalana justesa de llenguatge qu' ell sab ferho. En Lluch, repetesch, després de veure y mirar ab rialleta agradolsa lo dol y trista condició de la Margaridoya, s' acosta, poch á poch, y tot ranquejant, á las duas nenas,—quan la novena prova torna á condemnar á la pobra,—y los hi fa una carinyosa festa á cada una.

Retornadas de la dolsa sorpresa, la masovereta explica ab l' infantil candidesa dels seus pochos anys lo que 'l vell Lluch bé prou havia contemplat, y acabá, alsant sos ullassos negres y clavantlos en los del jayo, preguntantli:

—¿Qué s' ho fa axó, avi Lluch?

—¿Qué s' ho fa?—respon lo vell ab calma;—Jo no t' ho sabré explicar; però... però 'l fet es qu' us aconsello que plegneu lo joch.

—Oh!

—Bah!—murmuraren las duas noyetas contrariadas.

—O al menys que jugueu tan poch que pogueu; —conclogué l' avi Lluch.

—¿Per qué?

—¿Per qué?

—Perque qui té y qui no té no solen lligar bè; —afirmá 'l jayo, inventor de més de quatre adagis y dítos.

—No us entench pas, avi Lluch!

—Ni jo tampoch; —observaren las nenas.

—Es que sou encara massa petites. Dexeu fer: quan sereu noyas fetas ja m' entendreu y Deu vulla que pogau desmentirme.

Y l' avi Lluch atravessá l' era y 's dirigí cap al regadiu, girant á cada punt envers las noyetas que quedaren mirantlo y mirantse.

II.

La filla de l' amo y la del masover anaren, com pogueren, jogant y cresquent.

Vehina una de l' altra, se mantigueren també amigas... de dias feyners.

Los genis de cada una varen també ferse, desplegar y accentuarse com sas fesomías. —Lo de l' Assumpta era un geni viu, bellugadís, imperiós. Lo de la Margaridoya aturat, dócil, soferit. —La mestresseta era bonicament rossa; la masoverica bonicament morena; l' una tenia 'l cabell llís, l' altra crespat; l' una era baxeta, l' altra de bona mida. Sols se semblavan en totas aquellas cosas que no caracterisan las personas.

¿Podian esser bonas amigas, ni sisquera bonas companyas, afegintse, ó millor dit, presidint tantas diferencias la molt notable de la fortuna? ¿Cóm podian esser companyonas ni solzament de dias de treball? ¿Cóm no estavan sempre separadas com los dos aplechs de noyas, ricas y pobras, que per las plassas esperan als balladors que las traguin ab un petit signe, y á quals dos aplechs respectivaments'acoblavan una y altra?

Apart de l' esser vehinas, (primera y capital consideració) fácil me fòra mostrar, si fos psicólech, la rahó d' un fet práctic y per tothom observat, qual es que dos genis oposats, si logran amistansarse, son, generalment parlant, los qu' arriuan á fer millor y mes ferma lliga.

Consti, empero, d' un modo imparcial, que 'l companyerisme de nostras duas heroínas aná convertintse en vera *necessitat*, ab las desputas de la pristina y escassa *naturalitat*. Vull dir que fou, d' en mica en mica, companyerisme per forsa lo qu' era de bon grat en altre temps.

Paráuhi esment, amichs, per lo que vatx á referir.

III.

Al poble d' Olivas, vehí de mitja hora prop del de Sant Marsal, hont passa nostra senzilla hitorieta, hi havia una casa d' acomodats menestrals, composta sòls de mare, fill, mosso y minyona de servey, puix feya un any de passada que 'l pare havia passat á millor vida.

Lo xicot, anomenat Prim qu' estava més prop dels vint y cinch anys que dels vint y quatre, pensá en

casarse, tant y més que per voluntat propia per rahonat consell de sa mare qui, tot endressant las robas de dol, li feu:

—Noy, sò vella y he menester ajuda.

Comensá per tant l' hereu Prim de la Ca-Mitjana á fer mala cara al barber pera que li dexés ben arrodonidas las patillas; á tenir compte en dur ab tota la possible gracia la barretina morada, —qu' ab lo temps del dol no s'era encara malmesa de bon xich; —á ferse ben cutonoy lo nus del mocador del coll; á posarse la faja ben ajustada á la cintura; á plegarse los caps-de-vall de las calsas y á creuharse y cordarse l' ample betain de las espadenyas de la més artística faysó.

Áxis preparat, se dedicá, per espay de dos ó tres mesos, á passejar investigadoras ulladas d' una cara á l' altra cara de noyas del sen bras y... y, á la fi, com la cansada papallona, se ficsá en la Margaridoya.

La pobra noya ho notá alegrement: escoltá ab dolcesa d' esperit las paraulas d' *avansada* de l' hereu Ca-Mitjana y l' amor comensá á niuhar á la part més viva del seu pit.

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN.

(Seguirá.)

LAS FLORS DE LA NIT.

(TRADUIT DEL FRANCÉS.)

Jo 'us estim', flors de la nit; jo 'us preferesch á todas las vostras germanas que durant lo jorn brillan.

Quan lo sol acaba d' amagarse, ensemps que la fosca devalla al llarch del frondós ramatge, llavors la flor de la nit á esclatars' comensa, y 'ls primers raigs de l' estrella vespertina venen á jugar damunt sa corola.

Germanas son las flors y las estrellas: mes ¿qué 's diuhen?

Se contan los llarchs enuigs de la jornada; cambian raigs ab perfums; unexen llur ánima al gran principi de vida de la naturalesa.

Un follet vaporos vé á interrómpre llurs pláticas; mes la flor no l' escolta, pus no es coqueta.

Sols estima als que sufren.

Com lo brugit del vent, com lo murmul del aygua, 'l perfum de la flor de nit 'ns dona conhort.

Ella escolta 'l lay del pastor; sonriu als afalagadors deliris de l' enamorada nineta; 's con mou als cants del sensible poeta.

Sa flayre suau proporciona un secret encís á vostra primera cita; sembla que 'ns cubreix com ab un vel d' ignorancia y puresa.

Cap insecte reposa sobre las flors de la nit; la nocturna papallona rumbeja entorn d'ellas, róssa ab llur calzer, mes te pór de quedars'hi.

A voltas tan sols una fada 's fica al fons de llurs corólas pera evitar las encontradas ab algun follet.

Cada vesprada, la pàlida Titania, surt de son palau, que n'es una *maravella de nit*, pera recorrer sos dominis nocturns.

Ensemps que 'ls boscos tremolan, que l'ona murmura, que 'ls ayments se parlan, que canta'l poeta, que indescriptibles remors, sospirs confosos omplen la plana, la flor de la nit s'esclata plena de vida.

Y'l tremolar dels arbres, los sospirs, los murmulles de l'inquieta ona, lo ressó, 'ls cants del poeta, l'amorós alé dels enamorats, tot en l'ayre 's barreja y torna á canrer ab la rosada damunt la naturalesa.

Ab sa part d'exa pluja 's forma al fons de la flor de las nits una humida y brillant perla, que 's remou y tremola; la mes petita alenada d'ayre la farà perdrer, y'l zefir de la matinada vá á axecarse!

Llavors la flor de las nits se tanca pera guardar en son sí la preuhada perla, que durant la nit s'es formada.

Axi'l poeta ab estimació en son cor tanca'l tresor, l'aplech d'il·lusions, que no ha formadas en la soletat.

Veus aquí porque estimo las flors de la nit; porque las preferesch á todas llurs germanas que brillan durant lo jorn.

ADALBERT DE CERVERA.

Febrer de 1872.

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS DE BARCELONA.

Lo Consistori en sessió d'avuy ha resolt adjudicar los premis ordinaris y extraordinaris d'enguany á las composicions següents:

PREMI DE LA FLOR NATURAL.—*Lo Baster del Esquirol*.—Lema: ¡Fort!

PREMI DE LA ENGLANTINA.—*La Jornada del Bruch*.—L: Avans, ara, sempre.

Primer accésit.—*La naxença d'En Jacme I d'Aragó*.—L: Be fan. Serà com á Dens plaurá.

Segon accésit.—*Lo Comte Bara*.—L: Sia fet d'ell lo que de Bara provat se deu fer. (Usatges.)

PREMI OFERT PER LA EXCMA. DIPUTACIÓ PROVINCIAL DE LLEYDA.—*Romanç novament tret del tercer siti que sufri la ciutat de Lleyda l'any 1646*.

Accésit.—*La gran defensa de Lleyda*.—L: Parva magnis.

PREMI OFERT PER LA EXCMA. DIPUTACIÓ PROVINCIAL DE TARRAGONA.—*Fructuós en las arenas ó'l mártir de Tarragona*.—L: Jam non deerit vobis Pastor...

PREMI OFERT PER LA EXCMA. DIPUTACIÓ PROVINCIAL DE GERONA.—*A Marian Alvarez*.—L: Dultior est pro patria mori.

PREMI OFERT PER L'ATENEO CATALÁ.—Un accésit á cascuna de las tres novelas: *Las órfanas de mare*, *Lo coronel d'Anjou* y *Lo Caragirat*.

Lo que 's fa públich pera satisfacció dels interessats.

Barcelona 26 d'abril de 1872:—Lo Mantenedor president, *Joseph de Letamendi*.—P. A. del C.—J. Curolau, Mantenedor secretari.

NOVAS.

Hem rebut y traduhim á continuació lo *Reglament de la Associació literaria de Gerona*.

ARTICLE 1.er

La Associació te per principal objecte la celebració d'un certámen literari anyal durant la época de firas.

ARTICLE 2.^{on}

La Associació 's compon de socis de número, que son los que contribuhexen al sosteniment de la matexa, mitjansant la paga per endevant de la quota anyal de cinch pessetas.

ARTICLE 3.er

Los socis gosarán dels drets següents:

1.er Veu y vot en las Juntas generals.

2.^{on} Títol personal en virtut del qué tindrán lloch preferent en lo local ahont se celebren las solemnitats literarias.

3.er Quatre tarjetas de invitació.

4.^{art} Un volúm imprés de las composicions premiadas, si ho permet l'estat de fondos de la Associació.

ARTICLE 4.^{art}

Pera'l regiment de la Associació s'elegirá per majoria absoluta de votos en la primera reunió qu'al efecte 's celebrará'l primer diumenge de cada any, una Junta Directiva composta de cinch socis, y ab los cárrechs de President, Vice-president, Vocal, Tresorer y Secretari.

ARTICLE 5.^{nt}

En l'espressat dia y en la matexa forma, també s'elegirán, anyalment, tres personas y dos suplents, junt ab lo President y Secretari de la Junta Directiva, constituhirán lo Jurat de calificació de las composicions presentadas al certámen.

ARTICLE 6.º

Corra á cárrech del Jurat la publicació de las bases y condicions del certámen, ab tres mesos d'anticipació á la festivitats.

ARTICLE 7.º

Serán admesas indistintament á certámen las composicions escritas en idioma castellá y en los del antich Reynalme d'Aragó; fóra'l cas de que la persona ó corporació qu'ofresca'l premi concrete'l idioma.

ARTICLE 8.º

Además dels premis que s'ofrescan, podrá'l Jurat adjudicar los accésits y fer las mencions honoríficas que judique per convenientes.

ARTICLE ADICIONAL.

La Junta Directiva resoldrá per ella matexa quantas qüestions s'ofrescan y no estigan previstas en est Reglament, sotsmetent á la deliberació de la Junta general aquellas que per sa importancia ho requerescan.

ARTICLE ADICIONAL

La Associació no podrá celebrar certámens fins que tinga inscrits, al menys, sexanta socis.

Un molt conegut compositor d' esta capital està posant en música la nova zarzuela que pera representar-se en la pròxima temporada d' estiu ha escrit lo mes conegut poeta dramàtic, en Frederich Soler, titulada: *La festa de sant Genís*.

Sabèm que, com diguerem en lo número passat, s' ha acabat ja d' imprimir lo desitjat volùm dels Jochs Florals y que s' ha comensat ja á repartir-lo als senyors adjunts.

Hem rebut los quaderns 2.ª, 3.er y 4.º de la *Revue des langues romanes* que junts formaràn un volum de regulars dimensions. Conté diversos treballs referents als dialectes antics y moderns de la llengua d' oc, *Bibliografia y Crònica*. Entre 'ls primers es de notar lo titolat *Une assablée nationale au XIIIe Siecle* firmat per lo Baró de Tourtoulon en lo que després de algunas consideracions sobre nostra llengua y sobre la *Biblioteca Catalana* qu' ha comensat á publicar lo Sr. Aguiló, se llegeix un tros de la *Crònica del Rey en Jacme d' Aragó* acompanyat de la traducció en francés.

Amadors de las cosas de la terra, y per tant de tot lo que s'hi refereix, traduhim á seguiment, pera major il·lustració, las següents preguntes qu' hem trovat en lo darrer número de la *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*:

119. TIRANT LO BLANCH.—¿Se coneix alguna altra edició de esta obra además de las de Valencia, de 1490, y de Barcelona, de 1497? ¿Podrá dirnos algú dels il·lustrats lectors de la REVISTA 'l nombre d' exemplars que d' una y altra 's conexas?

D.

120. BOADES (*Bernat*).—Se desitjan datos biográficos d' est erudit catalá, autor dels *Feyts d' armes de Catalunya*.

Blanes.

M. F.

Y del *Averiguador*, que com l' anterior revista 's publica á Madrid, traduhim també la següent pregunta:

258. PREROGATIVAS DELS ANTICHS GREMIS DE CATALUNYA.—¿Ezistexen ó 's consideran ezistents las várias prerogativas y atribuciones que 'ls distincts monarcas d' Espanya han concedit als gremis del antich principat de Catalunya? En cas afirmatiu, ¿poden ferne us?

Barcelona.

JOSEPH MARIA FOLCH.

Lo número 7 de la *Revista Balear*, corresponent al 15 del passat Abril, porta 'l següent sumari:

Dictat de las parodias, por D. Andrés Umbert.—*Mamíferos de las Baleares*, (continuación) por don Francisco Barceló y Combis.—*Amor de s' ánima*, (poesía) por D.ª Manuela de los Herreros y Sorá de Bonet.—*La Geografía de las Islas Baleares*, (continuación) por D. Pedro de A. Peña.—*La vuelta del ruiseñor*, (poesía) por D. L. C.—PROYECTO DE BANCO

BALEAR, *Memoria descriptiva*, (continuación) por don Miguel Rigo y Clar.—*El Trovador perduto*, (poesía) por D. M. Obrador Bennassar.—*Noticias literarias*.—*Endevinaya*.—*Advertencia*.

Hem rebut lo primer quadern d' una colecció de epígramas dels mes reputats poetes catalans, mallorquins y valencians que, baix lo titol de *Niu d' abelles*, publica en Valencia en Constantí Llobart. En lo comensament de l' obra se llegeix un ben escrit prólech en lo qui 'l coleccionador se manifesta molt entusiasta de la renaxensa de nostra literatura y s' plany de no veure conreada la llengua materna per los autors de Valencia y Catalunya ab lo mateix amor y dalé ab que ho fan los catalans. Lo restant de dit quadern compren alguns epígramas firmats per Bernat Baldoví, Bonilla, Sanmartin y Aguirre, Estellés y Llobart. No podem menys que manifestar la especial satisfacció que 'ns ha causat l' aparició de dita obra per provarnos que l' amor á las cosas de la pàtria no està tant mort com alguns creuen en las provincias que parlan nostra llengua, y perque 'ns mostra per part de l' autor propòsits tant lloables, que desitjariam de tot cor veure realitzats.

Suscripció oberta en LA RENAXENSA pera la restauració de la fatxada del antich temple de Sant Miquel.

Total en lo número 2.—206 rals.

J. Serra y Pausas, 10 rals.—F. M. y A. 10.

Total entregat á la Junta de Reconstrucció de la antiga fatxada del Temple de S. Miquel.—226 rals.

Un dels mes fermes catalanistas, un home tant sabi com modest, en Xavier Llorens y Barba, ha passat á mellor vida.

Lo nombrós séquit de personas de tots estaments que ab dol l' acompanyàren fins son darrer aiberch, nos diu prou si era estimat de sos amichs, de sos coneguts y de sos dexebls.

Nosaltres, al recordarlo, no podem menys d' acompanyar en lo dol á sa desconsortada familia, tot plorant al sabi que á bon segur ha afegit un nom mes á la llista dels catalans il·lustres.

Que Deu lo tinga en sa santa gloria!

RECLAMS.

L' ANGEL DE LA GUARDA, comedia en tres actes y en vers original de D. Serafi Pitarra (Frederich Soler), estrenada ab gran éxit en lo Teatre Catalá. Se ven á 2 pessetas á la llibreria de n' Eudalt Puig, plassa nova.

NIU D' ABELLES.—*Epigramas, llemosins donats á pública llum per En Constantí Llobart*.—Valencia Imprenta á càrrech d' En Joseph Peydró.—Any 1872.—La obra tindrà 10 ó 12 quaderns de 16 planas en quart, repartits en cada setmana al preu de un quinet franch de port. Se subscriu en les principals llibrerias de Catalunya é illas Balears.

Lo secretari de la Redacció, JOSEPH THOMÁS.

Estampa CATALANA, Petritxol, núm. 6.